Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi EU:n tilapäisen matkustusasiakirjan laatimisesta ja päätöksen 96/409/YUTP kumoamisesta (EU:n hätämatkustusasiakirjadirektiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi EU:n tilapäisen matkustusasiakirjan laatimisesta ja päätöksen 96/409/YUTP kumoamisesta (EU:n hätämatkustusasiakirjadirektiivi) (U 101/2018 vp): Hallintovaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 1/2019 vp — U 101/2018 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- yksikönpäällikkö Leena Ritola, ulkoministeriö
- kansainvälisen yhteistyön yksikön päällikkö Matti Pitkäniitty, sisäministeriö
- hallitussihteeri Teija Pellikainen, sisäministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- oikeusministeriö

Viite

Valiokunta on antanut asiasta aiemmin lausunnon HaVL 43/2018 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Direktiiviehdotuksessa on kysymys turvaominaisuuksiltaan parannetusta EU:n hätämatkustusasiakirjasta. Jäsenvaltioiden on myönnettävä asiakirja kolmansissa maissa edustusta vailla olevil-le EU:n kansalaisille, joiden passit tai matkustusasiakirjat ovat kadonneet, varastettu tai tuhoutu-neet, tai kun niitä ei muuten voida saada kohtuullisessa ajassa. Direktiiviehdotuksella pyritään vä-hentämään väärentämis- ja jäljentämisriskiä petosten sekä matkustusasiakirjojen väärinkäytön

torjumiseksi. Lisäksi tavoitteena on yhdenmukaistaa EU:n hätämatkustusasiakirjojen myöntämistä koskevat menettelysäännöt konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/6375 kanssa. Direktiivillä kumottaisiin nykyinen hätämatkustusasiakirjoja koskeva päätös 96/409/YUTP.

Jatkokirjeessä selostetaan direktiiviehdotukseen neuvottelujen kuluessa tehtyjä muutoksia.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin myönteisesti.

Kevään 2019 aikana tehdyt muutokset aiempaan direktiiviehdotukseen (U-kirjelmä) ovat monelta osin Suomen esittämien kantojen mukaisia. Näihin liittyy muun muassa hätämatkustusasiakirjan hinta, joka on määritelty samaksi kuin avustava jäsenmaa veloittaa omilta kansalaisiltaan kansallisten vastaavien asiakirjojen myöntämisestä (Suomella 140 euroa). Aiemmassa versiossa hinnaksi oli määritelty 45 euroa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotetulla direktiivillä päivitetään EU:n hätämatkustusasiakirjoja koskevia sääntöjä ja asiakirjan mallia. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on myönnettävä EU:n hätämatkustusasiakirja kolmansissa maissa edustusta vailla oleville EU:n kansalaisille, joiden passit tai matkustusasiakirjat ovat kadonneet, varastettu tai tuhoutuneet, tai kun niitä ei muuten voida saada kohtuullisessa ajassa. Direktiivi sisältää säännökset muun muassa asiakirjan myöntämisen edellytyksistä, myöntämismenettelystä, asiakirjan voimassaolosta sekä asiakirjan yhtenäisestä mallista. Ehdotuksen tavoitteena on vähentää väärentämis- ja jäljentämisriskiä petosten sekä matkustusasiakirjojen väärinkäytön torjumiseksi. Lisäksi tavoitteena on yhdenmukaistaa hätämatkustusasiakirjojen myöntämistä koskevat menettelysäännöt konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/6375 kanssa.

Aikaisempaan lausuntoonsa (HaVL 43/2018 vp) viitaten hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että jäsenmaat käyttävät nykyaikaisia ja helposti tunnistettavia hätämatkustusasiakirjoja. Ehdotetulla direktiivillä parannetaan EU:n hätämatkustusasiakirjan turvaominaisuuksia. Saadun selvityksen mukaan kompromissiesityksessä on löydetty oikea tasapaino hätämatkustusasiakirjan turvallisuuden ja myöntämisen helppouden välillä. Valiokunta kuitenkin tähdentää, että hätämatkustusasiakirja antaa henkilölle oikeuden saapua Schengen-alueelle, vaikka se on turvatekijöiltään ja luotettavuudeltaan selvästi heikompi matkustusasiakirja kuin tavallinen passi tai henkilökortti. Tämän vuoksi on tärkeää, että tilapäisen asiakirjan käyttöä pyritään rajoittamaan vain välttämättömiin tapauksiin. Valiokunta toteaa, että velvoite käyttää luotettavaa EU:n yhteistä hätämatkustusasiakirjaa parantaa rajatarkastusten laatua, koska asiakirja ja sen turvatekijät ovat tunnetumpia rajatarkastajien keskuudessa. Selvityksen perusteella voidaan lisäksi todeta, että direktiivin kustannusvaikutukset ovat Suomen osalta huomattavasti pienentyneet.

Valiokunta on aiemmassa lausunnossaan kiinnittänyt huomiota myös henkilötietojen säilyttämistä koskeviin enimmäis- ja vähimmäisaikoihin. Direktiiviehdotuksessa on nyt luovuttu vähimmäissäilytysajasta ja enimmäisaikaa on olennaisesti lyhennetty. Ehdotuksen mukaan avustava jäsenvaltio ja kansalaisuusjäsenvaltio saavat säilyttää hakijan henkilötietoja ainoastaan niin kauan

kuin se on tarpeen. Joka tapauksessa avustava jäsenvaltio saa säilyttää kyseisiä henkilötietoja enintään 180 päivän ajan ja kansalaisuusjäsenvaltio enintään kahden vuoden ajan, kun aiemmassa ehdotuksessa enimmäisaika oli kolme vuotta. Henkilötietojen säilyttämisajan päätyttyä hakijan henkilötiedot on poistettava. Säilytysaikoja koskeva sääntely muutetussa muodossaan vaikuttaa EU:n tietosuojasääntelyn kannalta nyt ongelmattomalta.

Direktiivin johdanto-osassa viitataan mahdollisuuteen kehittää tulevaisuudessa sähköisiä tilapäisiä matkustusasiakirjoja. Valiokunta pitää tärkeänä, että uusien matkustusasiakirjatyyppien kehittämisessä kiinnitetään huomiota laittoman maahantulon ehkäisyyn, erityisesti maaulkorajoilla. Rajaviranomaisilla, mukaan lukien kolmansien maiden rajaviranomaiset, sekä liikenteenharjoittajilla tulee olla mahdollisuus varmistaa matkustusasiakirjan oikeellisuus ja se, että asiakirja on oikean henkilön hallussa. Tämä koskee niin paperimuotoisia kuin sähköisiäkin matkustusasiakirjoja.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 13.6.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Lulu Ranne ps
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Marko Asell sd
jäsen Mika Kari sd
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Riikka Purra ps
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Kari Tolvanen kok
varajäsen Minna Reijonen ps
varajäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne